

JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ICHKI ISHLAR HODIMLARINING MAS'ULIYATI

Ramazonov Jasur Elmurodovich

Buxoro Davlat Universtiteti, tadqiqotchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada jamiyat taraqqiyotida ichki ishlar xodimlarining mas'uliyati va ularning huquqni muhofaza qilishdagi o'rnini keng yoritilgan. Xodimlarning ijtimoiy mas'uliyati, fuqarolar bilan samarali muloqot o'rnatish, profilaktik ishlar olib borishdagi faoliyati va ularning psixologik barqarorligi muhokama qilingan. Ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligi davlat va jamiyatning qo'llab-quvvatlashiga hamda xodimlarning professional rivojlanishiga bog'liq ekani ta'kidlangan. Ushbu tadqiqot jamiyatda xavfsizlikni ta'minlash va ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash bo'yicha tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: ichki ishlar xodimlari, mas'uliyat, ijtimoiy barqarorlik, profilaktika, jamiyat taraqqiyoti, xavfsizlik.

Ichki ishlar organlari xodimlari jamiyatda muhim rol o'ynaydigan, tinchlik va Jamiyat taraqqiyoti inson hayotining turli jabhalarida xavfsizlik, barqarorlik va huquqiy muhitning ta'minlanishiga bog'liqdir. Bu jarayonda ichki ishlar organlari xodimlari alohida o'rin tutadi, chunki ularning faoliyati nafaqat jinoyatchilikka qarshi kurashish, balki fuqarolar huquq va erkinliklarini himoya qilish, ijtimoiy tartibni saqlash va mamlakat rivojlanishi uchun zarur sharoitlarni yaratishga qaratilgan. Ichki ishlar xodimlarining mas'uliyati, jamiyatda ularning roli va vazifalarining ahamiyatini chuqur anglash bugungi kunda global darajada muhim masala bo'lib qolmoqda. Ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyati deganda, ularning o'z xizmat vazifalarini qonun doirasida halollik, adolat va professionallik bilan bajarishi tushuniladi. Bunda ularning nafaqat amaliy ko'nikmalari, balki psixologik tayyorgarligi, axloqiy qarashlari va jamiyat ehtiyojlarini anglash darajasi ham katta ahamiyatga ega. Xodimlarning o'z mas'uliyatini to'liq anglab yetishi va faoliyatida ushbu mas'uliyatni amalga oshira olishi jamiyatda huquqiy tartibni mustahkamlash, fuqarolar orasida davlat organlariga nisbatan ishonchni oshirish hamda ijtimoiy rivojlanishga hissa qo'shishga xizmat qiladi.

Jamiyatning rivojlanishi va ichki ishlar xodimlarining mas'uliyati bir-biriga chambarchas bog'liq. Xavfsiz va barqaror muhit bo'lmasa, jamiyatda iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyotga erishish qiyin bo'ladi. Shuning uchun ichki ishlar xodimlari nafaqat huquqni muhofaza qiluvchi organ sifatida, balki davlatning aholi

bilan muloqot qiluvchi asosiy vakillari sifatida ham faoliyat olib boradilar. Ular har bir fuqaroga daxldor bo'lgan masalalar bilan shug'ullanadi va jamiyatdagi har qanday ziddiyat yoki muammolarni hal qilishda asosiy vositachi hisoblanadi. Ichki ishlar organlari faoliyati bevosita qonuniylikni ta'minlash va ijtimoiy adolatni qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq. Bu jarayon xodimlardan yuksak ma'naviy va axloqiy tamoyillarga amal qilishni, har bir qarorini chuqur o'ylab qabul qilishni talab qiladi. Masalan, jinoyatchilikka qarshi kurashish chog'ida xodimlar qonunbuzarlarga nisbatan qat'iylik bilan yondashishi, lekin ayni vaqtda inson huquqlariga hurmat ko'rsatishi lozim. Ularning faoliyati qonuniylik va insoniylik tamoyillari asosida olib borilishi jamiyatdagi huquqiy tizimning samaradorligini ta'minlaydi.

Ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyati, avvalo, ularning shaxsiy fazilatlariga va kasbiy mahoratiga bog'liq. Bugungi kunda zamonaviy texnologiyalar va global axborot oqimining rivojlanishi ichki ishlar organlari xodimlaridan nafaqat an'anaviy xizmat vazifalarini bajarishni, balki zamonaviy usullarni qo'llashni, o'z bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda yangilab borishni talab qilmoqda. Xodimlar nafaqat jinoyatchilikka qarshi kurashishda, balki profilaktika ishlarini olib borishda ham faollik ko'rsatishlari kerak. Bu borada ular maktablarda, jamoat joylarida targ'ibot va tushuntirish ishlarini olib borib, yosh avlodni huquqiy ongli shaxs sifatida shakllantirishga hissa qo'shadi. Ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyatini oshirishda davlat va jamiyatning roli muhimdir. Davlat organlari ularning professional tayyorgarligi, moddiy-texnik ta'minoti va ijtimoiy himoyasini yaxshilashga qaratilgan choralarni ko'rish lozim. Shu bilan birga, jamiyat ham ichki ishlar organlari faoliyatiga faol yordam berishi, qonunlarga rioya qilishda xodimlar bilan hamkorlik qilishga tayyor bo'lishi kerak. Bu holat davlat va jamiyat o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlaydi va xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan sa'y-harakatlarning samaradorligini oshiradi. Ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyati jamiyat taraqqiyotining asosi bo'lib, ularning faoliyati fuqarolarning hayot sifati, xavfsizligi va huquqiy madaniyatining shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligini oshirish uchun xodimlarning mas'uliyatini chuqur anglash, ularning shaxsiy va professional fazilatlarini doimiy rivojlantirishga e'tibor qaratish lozim. Bu esa jamiyat va davlat o'rtasidagi ishonchli munosabatlarni shakllantirib, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

Ichki ishlar organlari xodimlarining jamiyatdagi o'rni va mas'uliyati o'zining ko'lamli va ko'p qirrali xususiyatlari bilan ajralib turadi. Ular nafaqat huquqiy tartibni saqlash va jinoyatchilikka qarshi kurashishda, balki jamiyatdagi tinchlik va

barqarorlikni ta'minlashda asosiy omil hisoblanadi. Bu bo'limda ichki ishlar xodimlarining mas'uliyati va faoliyatining turli jabhalari hamda ularning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri keng muhokama qilinadi. Ichki ishlar organlari xodimlarining asosiy vazifalaridan biri bu huquqni muhofaza qilish va qonuniylikni ta'minlashdir. Jamiyatdagi har bir fuqaroning huquqlari va erkinliklari himoya qilinishi, har qanday qonunbuzarlikka qarshi kurash olib borilishi davlatning barqarorligini mustahkamlaydi. Bu jarayonda ichki ishlar xodimlari nafaqat jinoyatchilikka qarshi kurashadilar, balki jamiyatda huquqiy madaniyatni shakllantirishga ham hissa qo'shadilar. Ularning faoliyati, ayniqsa, jinoyatlarning oldini olish, ularni aniqlash va fosh etishda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, ichki ishlar xodimlari ko'pincha o'ta nozik va murakkab vaziyatlarda ishlaydi. Masalan, favqulodda holatlar, ommaviy noroziliklar yoki terrorizm xavfi mavjud bo'lgan sharoitlarda ular qonuniy tartibni saqlash bilan birga, fuqarolarning xavfsizligini ta'minlash uchun katta mas'uliyatni zimmasiga oladi. Bunday vaziyatlarda xodimlardan tezkor qaror qabul qilish, puxta reja tuzish va shaxsiy matonat talab qilinadi.

Ichki ishlar organlari xodimlarining mas'uliyati nafaqat huquqni muhofaza qilish bilan cheklanadi, balki ijtimoiy muammolarni hal qilishda ham namoyon bo'ladi. Xodimlar jamiyatdagi turli guruhlar, ayniqsa, yoshlar, kam ta'minlangan oilalar va ijtimoiy himoyaga muhtoj shaxslar bilan ishlashda muhim vazifalarni bajaradilar. Ularning faoliyati natijasida nafaqat jinoyatchilik darajasi pasayadi, balki jamiyatda sog'lom ijtimoiy muhit shakllanadi. Ichki ishlar xodimlarining fuqarolar bilan samarali muloqot o'rnatishi ularning ijtimoiy mas'uliyatini namoyon etuvchi muhim omildir. Fuqarolar bilan yaqin hamkorlikda ishlash, ularning muammolarini tushunish va hal qilishga yordam berish ichki ishlar organlariga nisbatan ishonchni oshiradi. Ayniqsa, og'ir ijtimoiy vaziyatlarda ichki ishlar xodimlarining qo'llab-quvvatlashi va mas'uliyatli yondashuvi fuqarolar uchun katta ahamiyatga ega.

Ichki ishlar organlari xodimlaridan yuqori darajadagi hissiy intellekt va psixologik barqarorlik talab qilinadi. Ular har kuni turli xil stressli vaziyatlar bilan duch keladilar, shu sababli hissiyotni boshqarish va vaziyatni baholash qobiliyatlari muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, zo'ravonlik bilan bog'liq holatlarda yoki jamoat tartibini buzuvchi ommaviy tadbirlarda ichki ishlar xodimlari professional va ehtiyotkor yondashuvni namoyon etishi kerak. Hissiy intellektning rivojlanganligi ichki ishlar organlari xodimlariga faqat qonuniy choralarni qo'llash bilan cheklanmasdan, fuqarolar bilan samarali aloqa qilish va ularning muammolarini hal etishda yordam beradi. Bundan tashqari, xodimlarning psixologik

tayyorgarligi ularning kasbiy faoliyatida samaradorlikni oshiradi va ularni xizmat vazifalarini muvaffaqiyatli bajarishga tayyor bo‘lishini ta‘minlaydi.

Jinoyatchilikning oldini olish ichki ishlar organlari faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridan biridir. Xodimlar turli xil profilaktika tadbirlarini amalga oshirib, yoshlar o‘rtasida huquqiy madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan ishlarni amalga oshiradilar. Masalan, maktab va kollejlarda, oliy ta‘lim muassasalarida o‘tkaziladigan huquqiy savodxonlik bo‘yicha seminarlar va treninglar orqali yosh avlodda qonunlarga hurmatni shakllantirish maqsad qilingan. Profilaktika ishlari, shuningdek, jinoyat sodir etishga moyilligi bo‘lgan shaxslarni erta aniqlash va ular bilan individual ishlashni ham o‘z ichiga oladi. Bunday yondashuv jamiyatda jinoyatchilik darajasini kamaytirishda samarali usul hisoblanadi. Shu bilan birga, ichki ishlar organlari tomonidan ommaviy axborot vositalarida targ‘ibot ishlari olib borish, aholini huquqiy bilimlar bilan ta‘minlash ham ijobiy natija beradi.

Ichki ishlar organlari faoliyatining samaradorligi ularning davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi va jamiyat bilan o‘zaro hamkorlik darajasiga bog‘liqdir. Davlat ichki ishlar xodimlarining kasbiy tayyorgarligini oshirish uchun zarur sharoitlarni yaratishi, ularga moddiy va ma‘naviy yordam ko‘rsatishi kerak. Masalan, zamonaviy texnologiyalar bilan ta‘minlash, malaka oshirish kurslarini tashkil etish va xodimlarning ijtimoiy himoyasini ta‘minlash bu sohadagi asosiy vazifalardan hisoblanadi. Jamiyat esa ichki ishlar organlariga faol yordam berishi, qonunlarga rioya qilish va huquqiy madaniyatni shakllantirishda o‘z hissasini qo‘shishi kerak. Xususan, fuqarolar tomonidan huquqni muhofaza qilish organlariga nisbatan ishonchni oshirish, ularning faoliyatini qo‘llab-quvvatlash jamiyat va davlat o‘rtasidagi o‘zaro hamkorlikni mustahkamlaydi.

Xulosa. Ichki ishlar organlari xodimlarining jamiyat taraqqiyotidagi mas‘uliyati ulkan ahamiyatga ega bo‘lib, ularning faoliyati nafaqat jinoyatchilikni kamaytirish, balki barqaror va xavfsiz ijtimoiy muhitni yaratishga ham qaratilgan. Ularning huquqiy, ijtimoiy va psixologik mas‘uliyatni chuqur anglashlari, fuqarolar bilan samarali muloqot qilishlari va profilaktik ishlarni olib borishlari jamiyat taraqqiyotiga bevosita hissa qo‘shadi. Shu sababli ichki ishlar organlarining faoliyatini yanada samarali tashkil etish uchun davlat va jamiyatning o‘zaro hamkorligi, xodimlarning professional va shaxsiy rivojlanishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Големан, Д. Эмоциональный интеллект: Почему он может значить больше, чем IQ / Д. Големан. — Нью-Йорк: Бантам Букс, 1995.
2. Лазарус, Р. С., Фолкман, С. Стресс, оценка и копинг / Р. С. Лазарус, С. Фолкман. — Нью-Йорк: Спрингер, 1984.
3. Маслоу, А. Х. Теория человеческой мотивации // Психологический обзор. — 1943. — Т. 50, № 4. — С. 370–396.
4. Бар-Он, Р. Модель эмоционально-социального интеллекта (ESI) / Р. Бар-Он // Psicothema. — 2006. — Т. 18, № 1. — С. 13–25.
5. Шнайдер, Б., Смит, Д. Б. Личность и организации / Б. Шнайдер, Д. Б. Смит. — Лоуренс Эрлбаум Ассошиэйтс, 2004.
6. Роббинс, С. П., Джадж, Т. А. Организационное поведение / С. П. Роббинс, Т. А. Джадж. — Бостон: Пирсон Эдьюкейшн, 2019.